Valentina Pelin

Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț
(1722-1794)
Viața și moștenirea sa duhovnicească

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2022

SF. CUV.
PAISIE
de la NEAMT

Cuprins

1. Starețul Paisie Velicikovski.
Date biografice 7

2. Personalitatea starețului
în organizarea vieții monahale 25

3. Calitățile moral-spirituale
ale povățuitorului duhovnicesc 37

1. Starețul Paisie Velicikovski. Date biografice

Cuviosul Paisie s-a născut la Poltava[1], în Ucraina, la 21 decembrie 1722, în familia Protopopului Ioan Velicikovski și a soției sale, Irina, ajunsă mai târziu monahie cu numele Iuliana în Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" din împrejurimile Poltavei. Petru – numele de botez al lui Paisie – era al unsprezecelea copil din cei doisprezece frați, care muriseră cu toții înainte ca el să atingă vârsta de douăzeci de ani. Orfan de tată de la vârsta

[1] Toate informațiile biografice despre viața și activitatea Starețului Paisie de la nașterea sa până la începutul anului 1746 provin în exclusivitate din *Autobiografia* scrisă de însuși marele stareț. Textul ei s-a păstrat atât în varianta autografă, descoperită în anul 1998, cât și într-o singură copie, după care s-au realizat până acum mai multe ediții.

de patru ani, a început să învețe să scrie și să citească sub îndrumarea mamei sale și a lui Ioan, fratele său mai mare, devenit pentru scurtă vreme preot în locul tatălui său, dedicându-se de timpuriu cu pasiune citirii Scripturii și textelor Sfinților Părinți. Cariera acestui băiat timid și fragil, dar foarte inteligent, era asigurată. El urma să ia locul tatălui, respectiv al fratelui său mai mare, devenind protopop al bisericii pe care o administrau din generație în generație descendenții pe linie masculină ai familiei tatălui său.

Academia duhovnicească de la Kiev

Între 1735 și 1739 urmează primul ciclu al Academiei Duhovnicești din Kiev. Dar aceste studii, prea literare, prea occidentale în concepția sa, nu l-au pasionat deloc. Vizitele la monahii din schiturile și mănăstirile de lângă Kiev, și mai cu seamă la Părintele Pahomie, pe care l-a ales drept părinte duhovnicesc, l-au întărit în dorința sa de a se face monah, cu toate că mama sa era împotrivă. Pentru a evita să fie obligat de mama sa a se face preot, dar fiind încă minor, hotărăște să se refugieze peste hotare. Primele două tentative i-au rezervat însă surprize amare, mai întâi la Mănăstirea Liubețk, aproape de orașul cu același nume, apoi la cea din Medvedovski, la sud de orașul Kiev – parte a Ucrainei de astăzi, ce se afla atunci sub administrație poloneză –, unde a îmbrățișat prima treaptă a monahismului, cea de rasofor, primind numele de Platon.

Reîntors la Kiev, dar temându-se de conflictele religioase și naționale frecvente atunci în teritoriul administrat de polonezi, s-a refugiat mai întâi în faimoasa Lavră a Peșterilor. Apoi, împreună cu prietenul său Alexie, își

pregătește plecarea către Țările Române. Platon, viitorul stareț Paisie, se îndrăgostise de pământul Moldovei, de poporul creștin și de limba sa, atunci când la Kiev participase la Liturghia săvârșită în limba română de Mitropolitul Antonie al Moldovei, cel care în 1739, la sfârșitul războiului ruso-turc, a plecat cu trupele ruse.

La începutul anului 1743, când căuta o modalitate să plece în Țările Române, Platon l-a întâlnit providențial pe Părintele Mihail, care cu mulți ani înainte emigrase cu alți monahi ucraineni în Principatele Române. Părintele Mihail l-a povățuit să meargă la Schitul Trăisteni de la Curbura Carpaților, unde el era egumen și unde Platon s-a și stabilit după o scurtă ședere la Schitul Dălhăuți din aceeași zonă geografică. Împreună cu alte zece așezăminte monahale similare din regiune, schiturile Trăisteni și Dălhăuți se găseau atunci sub povățuirea duhovnicească a Starețului Vasile de la Poiana Mărului[2].

---

[2] Despre Starețul Vasile de la Poiana Mărului, vezi monografia lui Dario Raccanello, *La Preghiera di Gesù*

Sfântul Vasile de la Poiana Mărului

În *Autobiografia* sa, Starețul Paisie prezintă cel mai timpuriu portret al Starețului Vasile de la Poiana Mărului, arătând că „acest bărbat plăcut lui Dumnezeu era în vremea aceea

---

negli scritti di Basilio di Poiana Mărului, Alessandria, 1986 (traducere românească de Maria-Cornelia Oros, *Rugăciunea lui Iisus în scrierile starețului Vasile de la Poiana Mărului*, Deisis, Sibiu, 1996).

neîntrecut și fără asemănare între toți în înțelegerea Sfintei Scripturi și a învățăturilor Sfinților Părinți purtători de Dumnezeu, în judecata duhovnicească, în cunoașterea desăvârșită a sfintelor canoane ale Bisericii și în dreapta lor tâlcuire de către Zonaras și Teodor Valsamon. Vestea despre învățătura sa plăcută lui Dumnezeu și despre povățuirile sale pe calea mântuirii s-a răspândit pretutindeni”[3]. De la prima întâlnire cu Starețul Vasile de la Poiana Mărului în Schitul Trăisteni, Platon s-a ferit totuși de o eventuală apropiere de acest vestit stareț și nu l-a urmat la Schitul Poiana Mărului, de frică să nu fie constrâns a primi hirotonia întru preot. El îl va însoți, în schimb, pe Starețul Onufrie de la Schitul Cârnul, preferând să viețuiască în liniște în preajma sihăstriei bătrânului isihast, decât în obște. În cei aproximativ patru ani de ședere în Țara Românească, din primăvara anului 1743 până în 1746, după Paști, el a învățat limba română, dar mai cu seamă a avut prilejul

[3] *Autobiografia*, f. 95.

de a se iniția în experiența vieții monahale într-un climat de intensă viață duhovnicească și contemplativă.

Strânsele legături seculare dintre Principatele Române și Muntele Athos, cu un flux continuu de monahi în ambele sensuri, ca și dorința de a evita hirotonia, l-au determinat pe tânărul Platon să caute la Sfântul Munte locul ideal în care să-și realizeze în pace visul său monahal. El pleacă spre Athos la începutul verii anului 1746, sosind acolo pe 4 iulie. Întrucât monahii de origine slavă viețuiau în

Mănăstirea „Pantocrator", Sfântul Munte Athos